

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Tom I

Postępowanie rozpoznawcze

Artykuły 1–124

redakcja naukowa Tadeusz Ereciński

Tadeusz Ereciński, Paweł Grzegorzcyk
Jacek Gudowski, Henryk Pietrzkowski, Karol Weitz

6. WYDANIE

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Tom I

Postępowanie rozpoznawcze

Artykuły 1–124

redakcja naukowa Tadeusz Ereciński

Tadeusz Ereciński, Paweł Grzegorzczak
Jacek Gudowski, Henryk Pietrzkowski, Karol Weitz

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

6. WYDANIE

Stan prawny na 1 lipca 2023 r.

Wydawca
Klaudia Szawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do artykułów napisali:

Tadeusz Ereciński – art. 3, 10–12

Paweł Grzegorzczak – art. 7, 8, 55–66, 68–71

Paweł Grzegorzczak, Karol Weitz – art. 6

Jacek Gudowski – art. 1, 2, 9¹, 13, 15–54, 86–110, 117–124

Henryk Pietrzkowski – art. 67

Karol Weitz – art. 4¹, 5, 9, 72–85

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Tadeusz Ereciński, Paweł Grzegorzczak, Jacek Gudowski,
Henryk Pietrzkowski, Karol Weitz, Warszawa 2023

ISBN 978-83-8286-563-9

6. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Słowo wstępne

Od ostatniego wydania naszego *Komentarza* do Kodeksu postępowania cywilnego w 2016 r. ustawodawca znowu wprowadził liczne zmiany, z których najważniejszą było uchwalenie obszernej nowelizacji z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.), a także ustawy z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 614). Wielokrotne nowelizacje mają ciągle charakter wy-cinkowy, prowizoryczny i doraźny oraz są dalekie od profesjonalizmu. Prawodawca dokonuje ich bez dostatecznej refleksji teoretycznej i bez konsultacji oraz w wyniku fałszywego przekonania, że jedynym remedium na nieprawidłowości występujące w stosowaniu prawa jest jego natychmiastowa zmiana. Z tych przyczyn Kodeks postępowania cywilnego utracił czytelność i spójność, stał się w wielu partiach zlepkiem przypadkowych, niepoddających się systematyzacji unormowań, które sprawiają coraz więcej problemów interpretacyjnych i praktycznych.

Pogarszający się stan legislacji procesowej stwarza nowe zagadnienia prawne, z którymi mozolnie próbuje radzić sobie orzecznictwo sądowe i doktryna prawa procesowego. Oddaliła się nadzieja uchwalenia nowego Kodeksu postępowania cywilnego wobec odwołania w dniu 17.12.2015 r. Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, w tym członków, autorów *Komentarza*, którzy prowadzili zaawansowane prace nad przygotowaniem rozwiązań odpowiadających potrzebom współczesnego postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

Nasz *Komentarz*, uaktualniony i w licznych fragmentach poszerzony, jest w pierwszym rzędzie przewodnikiem po „zgrzytającym” tekście Kodeksu. Autorzy próbują również objaśnić wprowadzone zmiany, kojarzyć je ze sobą, a ponadto dostarczyć wiedzy oferowanej przez doktrynę i orzecznictwo. Nie zakładają, że *Komentarz* potrafi dać odpowiedź na każde pytanie i wątpliwości, ale powinien on ułatwić ich zdiagnozowanie i rozstrzygnięcie. Wzrost regulacji oraz orzecznictwa spowodował konieczność podziału komentowanej materii na większą liczbę tomów.

Licząc, że także to wydanie spotka się – tak jak poprzednie – z zainteresowaniem szerokiego grona teoretyków i praktyków prawa, oddajemy do rąk Czytelników dzieło, które uwzględnia stan prawny oraz stan doktryny i orzecznictwa na dzień 1.07.2023 r.

Tadeusz Ereciński

USTAWA

z dnia 17 listopada 1964 r.

Kodeks postępowania cywilnego

(tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805; zm.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1981, poz. 2052, poz. 2262, poz. 2270, poz. 2289, poz. 2328, poz. 2459; z 2022 r. poz. 1, poz. 366, poz. 480, poz. 807, poz. 830, poz. 974, poz. 1098, poz. 1301, poz. 1371, poz. 1692, poz. 1855, poz. 1967, poz. 2127, poz. 2140, poz. 2180, poz. 2339, poz. 2436, poz. 2600, poz. 2687; z 2023 r. poz. 289, poz. 326, poz. 403, poz. 535, poz. 556, poz. 614, poz. 739, poz. 803, poz. 852)

TYTUŁ WSTĘPNY

Przepisy ogólne

Literatura do tytułu wstępnego

J. Akińcza, *Udział prokuratora w ochronie stosunków o charakterze cywilnoprawnym przed sądem cywilnym* [w:] *Problemy z sądową ochroną praw człowieka*, t. 1, red. R. Sztuchmiller, J. Krzywkowska, Olsztyn 2012; M. Allerhand, *Podstęp w procesie*, Lwów 1907; A. Bálasits, *O t. zw. materyalnym kierownictwie sędziowskim w procesie cywilnym*, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1900; B. Baran, *Droga sądowa w sprawach dyscyplinarnych funkcjonariuszy Służby Więziennej*, PPC 2015/4; A. Bąk, *Czynniki i walory sprawnego postępowania w sprawie cywilnej*, Rej. 2005/3; L. Bergman, *Powództwo cywilne w procesie karnym*, „Wileński Przegląd Prawniczy” 1930/10; A. Biłgorajski, *Prawda jako granica wolności wypowiedzi na gruncie kodeksu postępowania cywilnego. Przyczynek do dyskusji* [w:] *Wszelkie prawo stanowione jest dla ludzi. Księga Jubileuszowa Sędziego Doktora Zbigniewa Szczurka*, red. J. Świeczkowski, Gdańsk 2015; Ł. Błaszczak, *Klauzula generalna „dobrych obyczajów” z art. 3 k.p.c.*, PPC 2014/2; Ł. Błaszczak, *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018; Ł. Błaszczak, *Pozycja procesowa prokuratora i Rzecznika Praw Obywatelskich* [w:] *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010; Ł. Błaszczak, *Problematyka sprawy cywilnej i drogi sądowej w kontekście zagadnienia sprawy konstytucyjnej i domniemania drogi sądu powszechnego z art. 177 Konstytucji* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; Ł. Błaszczak, *Sprawa cywilna z elementem wspólnotowym jako sprawa wspólnotowa (wybrane zagadnienia z punktu widzenia procedury cywilnej)* [w:] *Współczesne przemiany postępowania cywilnego*, red. P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska, Warszawa 2010; J. Bodio, *Interes prawny a interes publiczny prokuratora wytaczającego powództwo w trybie art. 7, 57 i 189 k.p.c.*, Pal. 2015/1–2; J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2010; J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 1, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2019; O. Bogucki, *Teoretyczne aspekty zasady prawdy materialnej w nowym modelu postępowania cywilnego*, RPEiS 2000/1; M. Borek, K.R. Wislocki, *Dostęp o informacji o postępowaniu egzekucyjnym i egzekucji – wybrane zagadnienia* [w:] *Reforma ochrony danych osobowych a jawność dostępu do informacji sądowej – aspekty proceduralne*, red. M. Jabłoński, K. Flaga-Gieruszyńska, K. Wygoda, Wrocław 2017; K. Borysiewicz, *Droga sądowa w sprawach związanych z dofinansowaniem projektów z funduszy strukturalnych i funduszu spójności*, PS 2011/4; W. Broniewicz, *Glosa do uchwały SN – Izba Cywilna z 17.06.2005 r.*, III CZP 26/05, OSP 2006/7–8; W. Broniewicz, *Jawność jako konstytucyjna zasada procesu cywilnego*, NP 1954/5–6; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008; W. Broniewicz, *Powództwo prokuratora w polskim procesie cywilnym*, PiP 1966/7–8; W. Broniewicz,

Sąd rodzinny a sąd opiekuńczy, PS 1993/2; **W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016; **K. Buła**, *Powództwa w sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego wytaczane przez prokuratora jako instrument ochrony praw człowieka*, „Roczniki Nauk Prawnych KUL” 2012/1; **J. Cagara**, *Związanie sądu cywilnego wyrokiem karnym*, NP 1981/3; **K. Chwalibogowski**, *Ustalenia faktyczne w procesie karnym i cywilnym i ich wzajemna moc wiążąca*, NP 1965/9; **M.M. Cieśliński**, *W kwestii stosowania art. 5 k.p.c.*, PS 1999/4; **W. Ciszewski, E. Matejkowska**, *Student a prawo do sądu w świetle ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym*, „Studenckie Zeszyty Naukowe UMCS” 2011/21; **T. Cytowski**, *Procesowe nadużycie prawa*, PS 2005/5; **S. Dalka**, *Rola i zadania art. 5 k.p.c.*, PPE 2005/7–9; **W. Daszkiewicz**, *Powództwo cywilne w procesie karnym*, Warszawa 1976; **W. Daszkiewicz**, *Zasądzenie odszkodowania z urzędu w polskim procesie karnym*, Warszawa 1970; **S. Dąbrowski, A. Łazarska**, *Nadużycie władzy sędziowskiej*, PPC 2012/1; **H. Dolecki**, *Jedna czy kilka prawd w poznaniu sądowym?* [w:] *Księga jubileuszowa z okazji 15-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego*, Szczecin 2004; **H. Dolecki**, *Nadużycie prawa do sądu* [w:] *Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005*, red. J. Góral, R. Hauser, J. Trzcziński, Warszawa 2005; **M. Dziurda**, *Szczególna zdolność sądowa*, Warszawa 2019; **T. Ereciński**, *Czy w procesie adhezyjnym można wydać orzeczenie co do roszczeń objętych obowiązkiem ubezpieczenia OC wyłącznie w stosunku do oskarżonego?*, NP 1972/7–8; **T. Ereciński**, *Nadużycie praw procesowych w postępowaniu cywilnym. Tezy i wstępne propozycje do dyskusji* [w:] *Nadużycie prawa procesowego cywilnego*, red. P. Grzegorzczak, M. Walasik, F. Zedler, Warszawa 2019; **T. Ereciński**, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 1986/4; **T. Ereciński**, *Problemy procesowe na tle dochodzenia roszczeń z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych*, Pal. 1971/6; **T. Ereciński, K. Weitz**, *Efektywność ochrony prawnej udzielanej przez sądy w Polsce*, PS 2005/10; **T. Ereciński, K. Weitz**, *Prawda i równość stron w postępowaniu cywilnym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Orzecznictwo trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010; **Z. Feniichel**, *Kłamstwo w procesie cywilnym a adwokat*, Pal. 1936/5; **Z. Fenichel**, *Powództwo cywilne w procesie karnym a proces cywilny*, Gł. A. 1929/9–10; **K. Fierich**, *O władzy dyskrecjonalnej sędziego w ustnem postępowaniu cywilnym jako środka skupienia materiału procesowego*, Kraków 1891; **F.K. Fierich**, *Środki skupienia materiału procesowego według projektu Kodeksu polskiej procedury cywilnej* [w:] *Księga Pamiątkowa ku czci ś.p. Edmunda Krzymuskiego*, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1929; **F.K. Fierich**, *Z drogi administracyjnej na drogę prawa*, Kraków 1911; **K. Flaga-Gieruszyńska**, *Bezpłatna pomoc prawna jako instrument wspomagający realizację konstytucyjnej zasady prawa do sądu (na przykładzie spraw cywilnych)* [w:] *Wokół konstytucji i zdrowego rozsądku. Circum constitutionem rationemque sanam. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu*, red. J. Ciapała, A. Rost, Szczecin–Jarocin 2011; **K. Flaga-Gieruszyńska**, *Dostęp do sądu a postulat humanizacji procesu cywilnego* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 2, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011; **K. Flaga-Gieruszyńska**, *Jawność zewnętrzna procesu cywilnego – wizja przyszłości* [w:] *Zasady postępowania sądowych z perspektywy ostatnich nowelizacji*, red. D. Gil, E. Kruk, Lublin 2016; **K. Flaga-Gieruszyńska**, *Konstytucyjne standardy prawa do sądu a ochrona prywatności stron postępowania na przykładzie spraw cywilnych* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015; **K. Flaga-Gieruszyńska**, *Prawa stron i uczestników postępowania do informacji w sprawach cywilnych* [w:] *Reforma ochrony danych osobowych a jawność dostępu do informacji sądowej – aspekty proceduralne*, red. M. Jabłoński, K. Flaga-Gieruszyńska, K. Wygoda, Wrocław 2017; **K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich**, *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, Toruń 2015; **R. Flejszar**, *Sądowa kontrola czynności dyspozycyjnych stron – uwagi de lege lata i de lege ferenda* [w:] *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach-Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014; **R. Flejszar**,

podmiotowej, stosowane wprost, inne odpowiednio, a jeszcze inne przy wykorzystaniu analogii (por. postanowienie SN z 21.05.2002 r., III CK 53/02, OSNC 2003/2, poz. 31).

Na temat dochodzenia na drodze sądowej spraw ze stosunku pracy por. art. 242 § 1 w zw. z art. 262 § 2 k.p.; por. także uwagę 14 do art. 459.

2. W piśmiennictwie prawniczym funkcjonuje pojęcie drogi sądowej *sensu stricto*, oznaczającej rozpoznawanie spraw cywilnych przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy, oraz drogi sądowej *sensu largo*, obejmującej postępowanie w tych sprawach przed jakimikolwiek sądami.

Współcześnie do drogi sądowej *sensu largo* należą sprawy o cywilnoprawne roszczenia objęte art. 8 i 9 u.u.n.o., rozpoznawane przez sądy wojskowe, a także sprawy z zakresu prawa pracy przekazane do kompetencji Naczelnego Sądu Administracyjnego (por. uwagę 7 do art. 1 i uwagę 6 do komentowanego artykułu).

3. Sąd obowiązany jest rozstrzygnąć każdą sprawę cywilną zgłoszoną w trybie właściwym w sposób bezstronny i w tym celu jest wyposażony w nieskrępowaną władzę zarówno do autorytatywnego rozstrzygnięcia powstałych zagadnień, jak i wykładni przepisów ustawowych oraz postanowień umownych – na podstawie własnej oceny. W rozstrzygnięciu spraw sąd jest niezawisły i w zakresie kompetencji jurysdykcyjnych nie podlega jakimkolwiek ingerencjom (por. art. 45, 173 i 178 Konstytucji RP). W ostatnim okresie ustawodawca podjął kroki ograniczające władzę sędziowską, zakazując „podważenia statusu osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego”, a także „kwestionowania umocowania sądów i trybunałów, konstytucyjnych organów państwowych oraz organów kontroli i ochrony prawa” (art. 42a p.u.s.p.). Zakazy te, naruszające trójpodział władz i wynikające z niego funkcje (*scil.* funkcje kontrolne), ustanowione pod groźbą sankcji, są sprzeczne z Konstytucją oraz pozostają w kolizji z pryncypiami prawa europejskiego (por. np. postanowienia SN: z 16.09.2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021/10, poz. 41; z 29.09.2021 r., V KZ 47/21, LEX nr 3230203; por. także np. wyrok TS z 19.11.2019 r., C-585/18, C-624/18 i C-625/18).

Sądy

4. Zwrot „sądy powszechne” obejmuje sądy apelacyjne, okręgowe i rejonowe (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 § 1 p.u.s.p.); tworzy je Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzeń, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa. Sądy powszechne dzielą się na wydziały (art. 11–16 i 18 p.u.s.p.). Sprawy cywilne oraz sprawy rozpoznawane przy zastosowaniu Kodeksu postępowania cywilnego są rozpoznawane

w wydziałach cywilnych, rodzinnych i nieletnich, pracy i ubezpieczeń społecznych, gospodarczych, ksiąg wieczystych i egzekucyjnych.

5. Sąd Najwyższy jest naczelnym organem sądowym w Rzeczypospolitej Polskiej sprawującym nadzór nad działalnością wszystkich sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 Konstytucji RP oraz art. 1 ustawy o SN) (por. J. Gudowski, *Sąd Najwyższy. Pozycja ustrojowa, funkcje i zadania – spojrzenie sędziego cywilisty*, PS 2015/11–12, s. 7 i n.).

Postępowanie przed Sądem Najwyższym w sprawach cywilnych ma względnie autonomiczny charakter (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN – zasada prawna z 5.06.2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008/11, poz. 122, z uwagami M. Kowalczuk, M. Praw. 2008/22, wkładka, s. 43, oraz z omówieniem Z. Strusa, *Przegląd orzecznictwa*, Pal. 2008/9–10, s. 269, Z. Krzezińskiego, *Przegląd orzecznictwa*, Pal. 2009/1–2, s. 260, i T. Zembrzuskiego, *Zwolnienie strony od kosztów sądowych oraz pełnomocnictwo procesowe w postępowaniu kasacyjnym*, Pal. 2009/3–4, s. 9); ogranicza się w zasadzie do rozpoznawania skarg kasacyjnych (art. 398¹ i n.), skarg nadzwyczajnych (art. 1 pkt 1 lit. b w zw. z art. 89 i n. ustawy o SN), skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ i n.) oraz zażaleń na niektóre postanowienia sądu drugiej instancji (art. 394¹). Postępowanie przed Sądem Najwyższym – pomijając wyjątki – ma charakter ściśle kontrolny; polega na badaniu legalności prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, bez możliwości kontroli ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów (art. 398³ § 3, art. 398¹³ § 2 i art. 424⁴ *in fine*).

6. Sądami szczególnymi są Naczelny Sąd Administracyjny, wojewódzkie sądy administracyjne (art. 2 ustawy z 25.07.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, Dz.U. z 2021 r. poz. 137 ze zm. w zw. z art. 184 Konstytucji RP) oraz sądy wojskowe (ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. z 2020 r. poz. 1754, w zw. z art. 175 Konstytucji RP). Por. też wyrok SN z 21.01.1992 r., WO 135/91, OSNKW 1992/9–10, poz. 71, z glosą S.M. Przyjemskiego, Pal. 1994/5–6, s. 174, oraz postanowienie SN z 3.12.1991 r., WO 108/91, OSNKW 1992/11–12, poz. 88, z glosą S.M. Przyjemskiego, WPP 1994/2, s. 88).

Osobne miejsce wśród organów orzekających zajmują: Trybunał Konstytucyjny (zob. ustawa z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz.U. z 2019 r. poz. 2393) oraz Trybunał Stanu (zob. ustawę z 26.03.1982 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. z 2019 r. poz. 2122 ze zm.).

7. Sądy administracyjne rozstrzygają spory o właściwość między organami jednostek samorządu terytorialnego i między samorządowymi kolegiami odwoławczymi, jeżeli

odrębna ustawa nie stanowi inaczej, oraz spory kompetencyjne między organami tych jednostek a organami administracji rządowej (art. 4 p.p.s.a.).

Kontrola sądowa konstytucyjności przepisów

8. Kontrowersyjny jest problem dopuszczalności badania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy zgodności stosowanych ustaw z Konstytucją (por. art. 8, 178, 188 i 193 Konstytucji RP). Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie prezentował pogląd, że badanie takie, a w konsekwencji niestosowanie przez sąd *ad casum* przepisu ustawy uznane-go za sprzeczny z Konstytucją, jest dopuszczalne (por. np. wyrok SN z 7.04.1998 r., I PKN 90/98, OSNAPiUS 2000/1, poz. 6, z glosami A. Józefowicza, Prz. Sejm. 2001/2, s. 88, S. Rudnickiego, M. Praw. 2001/19, s. 986, i M. Krzemińskiego, „Studenckie Zeszyty Prawnicze” 2002/7–8, s. 253; postanowienie SN z 26.05.1998 r. III SW 1/98, OSNAPiUS 1998/17, poz. 528; wyrok SN z 19.04.2000 r., II CKN 272/00, LEX nr 530757, lub wyrok SN z 26.09.2000 r., III CKN 1089/00, OSNC 2001/3, poz. 37, z glosami A. Zielińskiego, OSP 2001/4, poz. 65, i A. Szpunara, PS 2001/6, s. 130, oraz z omówieniem K. Kolańskiego, *Zaskarżalność ustaw w drodze pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego*, PiP 2001/9, s. 24).

Prezentowany był jednak także pogląd, że sąd rozpoznający sprawę nie może odmówić zastosowania przepisu ustawy (aktu normatywnego) z powodu jego niezgodności z Konstytucją; jeżeli powźmie poważne wątpliwości w tym zakresie, powinien zwrócić się z odpowiednim pytaniem do Trybunału Konstytucyjnego (por. np. wyrok SN z 16.04.2004 r., I CK 291/03, OSNC 2005/4, poz. 71, z glosą M. Jasińskiego, GSP-PO 2005/4, s. 163, oraz wyrok SN z 10.08.2006 r., V CSK 248/06, LEX nr 558630, i postanowienie SN z 29.12.2006 r., I CSK 321/06, niepubl.; por. także wyrok TK z 31.01.2001 r., P 4/99, OTK 2001/1, poz. 5, oraz wyrok TK z 4.12.2001 r., SK 18/00, OTK 2001/8, poz. 256).

Por. także np. A. Mączyński, *Bezpośrednie stosowanie Konstytucji przez sądy*, PiP 2000/5, s. 3, albo P. Tuleja, *Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności*, Kraków 2003, s. 303 i n.

Współcześnie – wobec obezwładnienia Trybunału Konstytucyjnego przez nadanie mu kształtu wynikającego ze zmian dokonanych w 2016 r. i będącego skutkiem tych zmian naruszenia zasad demokratycznego państwa prawa – sądy nie mogą być zwolnione z podejmowania kontroli konstytucyjności stosowanych ustaw. Jeżeli więc zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z odpowiednim pytaniem będzie niemożliwe, znacznie utrudnione albo bezcelowe lub nieskuteczne, jak też wtedy, gdy uzyskanie odpowiedzi przekroczy przewidywany rozsądny termin do załatwienia rozpoznawanej sprawy, sąd powszechny, a także Sąd Najwyższy są uprawnione (zobowiązane)

do dokonania zbadania stosowanej ustawy z Konstytucją. Podstawę działania sądu w tej sytuacji stanowi art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, przewidujący podleganie sędziów przede wszystkim Konstytucji (por. S. Garlicki, *Sądy a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, PS 2016/7–8, s. 7 i n.). Należy zwrócić uwagę, że w pracach legislacyjnych zainicjowanych przez władzę wykonawczą podjęte zostały próby ograniczenia sędziów w zakresie kontroli ustaw stosowanych przez nie przy rozpoznawaniu spraw, jednak tych prób poniechano. W art. 1 pkt 33 ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawy kagańcowej) projektowano wprowadzenie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego za odmowę stosowania przepisu ustawy, jeżeli jego niezgodności z Konstytucją RP lub ratyfikowaną umową międzynarodową nie stwierdził Trybunał Konstytucyjny, ostatecznie jednak takiego deliktu nie ustanowiono (por. projekt z 12.12.2019 r., IX kadencja, druk sejm. nr 69). Oznacza to dopuszczalność tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjnej, oczywiście zresztą z punktu widzenia istoty niezawisłości sędziów oraz pryncypiów demokratycznego państwa prawa (por. także art. 8 ust. 2 w zw. z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP; por. uchwałę składu 7 sędziów SN – zasadę prawną z 26.04.2023 r., III PZP 6/22, LEX nr 3523123).

9. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie wiążą sądów tzw. orzeczenia interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego (por. postanowienie SN z 6.05.2003 r., I CO 7/03, OSNC 2004/1, poz. 14, z głosami L. Boska, PiP 2004/2, s. 123, i W. Broniewiczza, OSP 2004/10, poz. 120, oraz z omówieniem K. Mikody i K. Osajdy [w:] *Prawo intertemporalne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego*, red. E. Łętowska, K. Osajda, Warszawa 2008, s. 133; postanowienie SN z 21.08.2003 r., III CO 9/03, OSNC 2004/4, poz. 68; wyrok SN z 21.05.2003 r., IV CKN 178/01, Biul. SN 2003/11, s. 12, z omówieniem K. Mikody i K. Osajdy [w:] *Prawo intertemporalne w orzecznictwie...*, red. E. Łętowska, K. Osajda, s. 132, oraz uchwałę SN z 3.07.2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9, poz. 136, z omówieniem Z. Strusa, *Przegląd orzecznictwa*, Pal. 2003/7–8, s. 231, Pal. 2003/9–10, s. 254, i Pal. 2003/11–12, s. 260, oraz K. Mikody i K. Osajdy [w:] *Prawo intertemporalne w orzecznictwie...*, red. E. Łętowska, K. Osajda, s. 260).

Stanowisko to zostało potwierdzone w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów SN – zasady prawnej z 17.12.2009 r., III PZP 2/09, OSNC 2010/7–8, poz. 97, w której przyjęto, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające w sentencji niezgodność z Konstytucją określonej wykładni aktu normatywnego, które nie powoduje utraty mocy obowiązującej przepisu, nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania przewidzianej w art. 401¹ (por. także postanowienie SN z 29.04.2010 r., IV CO 37/09, OSNC 2010/12, poz. 166, z głosami P. Radziejewicza, Prz. Sejm. 2011/2, s. 179, i M. Ziółkowskiego, PiP 2011/11, s. 127). Współcześnie – w sytuacji, w jakiej znalazł się Trybunał Konstytucyjny – nie może ono budzić, podobnie jak rozproszona kontrola konstytucyjna

tuczyna, żadnych wątpliwości (por. np. postanowienie SN z 13.04.2023 r., III CB 6/23, LEX nr 3522797).

W doktrynie można jednak ten problem było uznać w przeszłości za sporny, podobnie jak kwestię zasięgu orzeczeń tzw. zakresowych (por. np. K. Pietrzykowski, *O tak zwanych „interpretacyjnych” wyrokach Trybunału Konstytucyjnego*, PS 2004/3, s. 15; A. Mączyński, *O tak zwanych wyrokach interpretacyjnych Trybunału Konstytucyjnego [w:] Teoria i praktyka wykładni prawa. Materiały konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego z 27.02.2004 r.*, red. P. Winczorek, Warszawa 2005, s. 159; zob. także J. Trzcziński, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2009 r.*, III PZP 2/09, ZNSA 2010/2, s. 158; G.J. Wąsiewski, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2009 r.*, III PZP 2/09, PiP 2010/10, s. 136; A. Kustra, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2009 r.*, III PZP 2/09, OSP 2010/10, poz. 103; M. Wiącek, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2009 r.*, III PZP 2/09, Prz. Sejm. 2010/3, s. 153, i M. Ziółkowski, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2009 r.*, III PZP 2/09, 2011/5, s. 185; por. także W. Białogłowski, A. Jaworski, „Orzeczenie interpretacyjne” Trybunału Konstytucyjnego – uwagi na marginesie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17.12.2009 r., III PZP 2/09, PS 2010/11–12, s. 67, oraz M. Pajązkiewicz-Kremis, *Negatywne wyroki interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego jako podstawa wznowienia postępowania cywilnego – głos w dyskusji*, PS 2012/3, s. 36).

10. Według utrwalonego w orzecznictwie poglądu każdy sąd jest uprawniony do oceny, czy przepisy rozporządzenia, które ma zastosowanie w sprawie, są zgodne z ustawą lub Konstytucją (por. uchwałę SN z 28.02.2008 r., III CZP 151/07, OSNC-ZD 2008/4, poz. 121, oraz postanowienie SN z 30.01.2015 r., III CSK 145/14, OSNC 2016/2, poz. 22; w dziedzinie prawa karnego por. wyrok SN z 24.06.1993 r., III KRN 100/93, OSNKW 1993/9–10, poz. 62; wyrok SN z 4.12.2001 r., V KKN 293/01, LEX nr 51576; wyrok SN z 9.06.2005 r., V KK 41/05, OSNKW 2005/9, poz. 83; wyrok SN z 16.03.2021 r., II KK 97/21, LEX nr 3147689; wyrok SN z 26.08.2021 r., III KK 264/21, LEX nr 3248233). Sąd może także stosowany w rozpoznawanej sprawie przepis uznać za zgodny z Konstytucją, jeżeli nie ma co do tego wątpliwości i nie dostrzega powodów nakazujących wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem na podstawie art. 193 Konstytucji RP.

Dopuszczalność drogi sądowej

11. Z pojęcia „droga sądowa” wypływa pojęcie „niedopuszczalność drogi sądowej”. Oznacza ono, że dana sprawa nie może być przez sąd rozpoznana, gdy ze względu na osobę lub na przedmiot nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych. W nauce prawa dopuszczalność drogi sądowej ma charakter bezwzględnej pozytywnej przesłanki procesowej, branej przez sąd pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 202). Por. uwagę 20.

Oddajemy do rąk Czytelników pierwszy tom najnowszego wydania dużego komentarza do Kodeksu postępowania cywilnego. Autorstwo najwybitniejszych autorytetów polskiego prawa procesowego oraz długoletnia obecność dzieła na rynku wydawniczym gwarantują najwyższy poziom merytoryczny i edytorski publikacji. Ten klasyczny komentarz od wielu lat stanowi swoisty kanon literatury prawniczej.

W tomie I skomentowano art. 1–124 Kodeksu postępowania cywilnego obejmujące m.in.:

- właściwość i skład sądu,
- wyłączenie sędziego,
- strony postępowania cywilnego i podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu,
- zdolność sądową i procesową,
- współuczestnictwo w sporze,
- interwencję główną i uboczną oraz przypozwanie,
- instytucję i zakres działania pełnomocników procesowych i pomoc prawną z urzędu, a także
- zwrot kosztów procesu.

Publikacja obejmuje **stan prawny na 1 lipca 2023 r.**

W Komentarzu uwzględniono nowelizacje wprowadzone w latach 2016–2023, w tym również wchodzące w życie 1 lipca 2023 r., a w szczególności dotyczące postępowania o wyłączenie sędziego, zakresu pełnomocnictwa procesowego oraz zakresu umocowania pełnomocnika procesowego ustanowionego przez sąd, a także orzekania o odsetkach od należności z tytułu kosztów procesu.

Ponadto uwzględniono w niezbędnym zakresie planowaną zmianę zawartą w projekcie ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3216, Sejm IX kadencji), dotyczącą stosowania w procesie cywilnym narzędzi informatycznych, w tym m.in. trwałego uregulowania rozwiązań polegających na umożliwieniu przeprowadzania zdalnie posiedzeń i innych czynności procesowych oraz możliwości doręczania pism sądowych pełnomocnikom z wykorzystaniem portalu informacyjnego, a także składów w sądach apelacyjnych.

Publikację wzbogacono nowymi pozycjami piśmiennictwa i orzecznictwa sądowego.

Adresatami książki są przede wszystkim prawnicy praktycy (sędziowie, pełnomocnicy, komornicy, prokuratorzy) oraz aplikanci. Zainteresuje ona również pracowników naukowych oraz studentów wydziałów prawa.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUEWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 219 ZŁ (W TYM 5% VAT)